

громадян держави щодо сприйняття ними України як частини Європейського Союзу; збереження і повага до українських національних традицій, звичаїв, культури.

Список використаних джерел:

1. Хто ми? Міністерство закордонних справ і справ Співдружності. Режим доступу: <https://www.gov.uk/government/organisations/foreign-commonwealth-office/about#who-we-are>.

2. Стужук Ю.П. Співробітництво України та Великої Британії в умовах російсько-української війни. Режим доступу: <http://znp-cvsvd.nuou.org.ua/article/view/267500/263383>.

3. Ларін С.В. Публічне управління захистом національних цінностей в зарубіжних країнах в умовах повномасштабної російсько-української війни. Режим доступу: <https://pard.mk.ua/index.php/journal/article/view/326/281>.

УДК 323.21:351/354

Шевченко О.С., аспірант спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування кафедри управління та адміністрування

Науковий керівник: Липовська Н.А., ддерж.упр., професор, професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування

(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна; Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна)

МОДЕЛІ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Науковці обмежуються лише характеристикою концептуальних підходів та форм взаємодії інститутів громадянського суспільства і держави. Деякі дослідники вирізняють два підходи до такої взаємодії. У першому випадку громадянське суспільство генетично і функціонально передує державі. Суспільство, згідно з їхньої точки зору, обумовлює відповідну політико-правову форму своєї організації. Тому державна влада, будучи об'єктом впливу з боку політично активної громадськості, реалізує (втілюючи у форму закону та індивідуально-правових актів) її ініціативи. Але така картина – продукт «чистої» теорії, що перебуває у сфері ідеально-належного. Більш реалістичним є другий варіант взаємодії громадянського суспільства і держави. У цьому випадку правова держава не «визріває» з надр громадянського суспільства, а проголошується «існуючою» (наприклад, шляхом закріплення в конституції через популярність в громадській думці західної моделі суспільного розвитку) і сама ініціює оформлення громадянського суспільства.

При будь-якому варіанті – органічному «визріванні» інститутів громадянського суспільства або їх оформленні «згори» – очевидна активна роль держави (названою, як правило, правовою) у впливі на суспільство, в політичному і законодавчому забезпеченні реформування і функціонування суспільства (названого, як правило, громадянським). Перетворити суспільство в дійсно громадянське вона не в змозі, але створити передумови для цього (перш за все за допомогою законодавчої політики) спроможна.

Відомий правник Скакун О.Ф. зазначає, що на сучасному етапі сформувалися три підходи до співвідношення громадянського суспільства і держави:

- 1) держава і громадянське суспільство – суміжні соціальні системи;
- 2) держава і громадянське суспільство – різні соціальні системи, первинною (провідною) є держава, що контролює громадянське суспільство;
- 3) держава і громадянське суспільство – різні соціальні системи, держава виконує службову (підпорядковану) роль щодо громадянського суспільства [1, с.60].

Схожу думку висловлює й Карлова В.В., яка вказує на те, що держава та інститути громадянського суспільства перебувають у складній інверсії і взаємно доповнюють одне одного. Можна виокремити кілька діалектично суперечливих варіантів взаємовідносин громадянського суспільства і держави:

1) громадянське суспільство придушується державою, як наслідок, виникає тоталітарний режим («тоталітаризм»). Це державно-політичний устрій, який характеризується повним контролем держави над політичною, економічною, соціальною і духовною сферами життя суспільства і кожною особою зокрема, фактичною ліквідацією прав та свобод громадян, репресіями щодо опозиції, повною монополізацією влади лідером, який представляє законодавчу та виконавчу владу.

2) існує хитка рівновага між громадянським суспільством та державою, в результаті чого виникають авторитарні режими. Авторитаризм – державно-політичний устрій суспільства, за якого носієм влади є одна людина або група людей; режим спирається на силу або за необхідності може продемонструвати її наявність; монополізує владу і політику; опозиція існує умовно; здійснюється обмежене втручання в економіку. Авторитаризм є перехідним етапом від тоталітаризму до демократії і за певних умов може вивести суспільство з економічної кризи, сприяти розвитку демократії, формуванню правової держави та громадянського суспільства.

3) держава виконує волю громадянського суспільства, діє в рамках права як правова держава. Це – державно-політичний устрій, за якого управлінські функції виходять з основного принципу: народ є джерелом влади. Політична система демократичного режиму характеризується чіткою визначеністю функцій законодавчої, виконавчої, судової гілок влади. [2, с.23].

На відміну від цього, Здіорук О.І. виділяє чотири основні форми взаємовідносин між громадянським суспільством і державою:

– ідеальний варіант: громадянське суспільство і держава внутрішньо єдині, індивідуальні й загальні інтереси збігаються і реалізуються спільними зусиллями усіх громадян, держави як цілого. Держава тут виступає винятково засобом задоволення розумних потреб усіх громадян.

– відчуженість, розірваність, протистояння громадянського суспільства й держави, перманентна боротьба між ними на паритетних засадах. (Це дійсний теперішній стан у більшості «відкритих суспільств».)

– поглинання державою громадянського суспільства. Держава перетворюється на самодостатнє утворення, яке починає паразитувати на громадянському суспільстві, використовуючи його як засіб задоволення інтересів правлячої еліти. (Це тоталітарне суспільство.)

– повне підпорядкування громадянським суспільством держави, руйнування її як носія загальної волі й засобу досягнення спільних інтересів. Держава перетворюється на чисту формальність, своєрідну ширму для прикриття, маскування безчинств приватних осіб чи їхніх корпорацій. Владні ресурси держави використовуються для задоволення егоїстичних інтересів одних індивідів і придушення опору інших. Держава із засобу єднання суспільства перетворюється на знаряддя його руйнації, загострення запеклої боротьби одних її членів з іншими [2, с.67].

Деякі науковці дотримуються думки, що виходячи із системних уявлень, первинно можна уявити собі три варіанти взаємодії органів влади та громадських інститутів: співробітництво, відсутність співпраці (ігнорування) і конфронтація. При цьому співпраця може бути як партнерською, яка передбачає рівність (у певному сенсі) сторін та взаємодії, побудованій на домінуванні, аж до повного підпорядкування однієї із сторін. Саме співробітництво держави та громадянського суспільства є основою безпрецедентної консолідації нації, що є нашою унікальною зброєю у цій страшній війні.

Список використаних джерел

1. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: підручник. Харків. Консум. 2001. 656 с.
2. Громадянське суспільство : проблеми і напрями інституційного розвитку : навч. посіб. уклад. : Ю. П. Сурмін, Т. П. Крушельницька, В. В. Карлова та ін. ; за заг. ред. д-ра соціол. наук, проф. Ю. П. Сурміна. К. НАДУ. 2008. 56 с.

УДК 005.33

**Шипіцина Є.С., аспірантка спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування
Науковий керівник: Рудік О.М., к. політ. н., доц., доцент кафедри історії та політичної теорії**

(Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна)

**ЗБЕРЕЖЕННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В УМОВАХ КРИЗИ:
УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ**

В умовах воєнного стану багатьом громадянам нашої держави доводиться робити вибір на користь безпеки, покинути свої домівки, шукати прихисток в інших регіонах держави та країнах Європи. Перед публічним управлінням загальною середньою освітою постають виклики, які вимагають негайного вирішення. Першим є постійна зміна розподілу здобувачів освіти між різними регіонами держави, а також “подвоєння”, що пов’язане з вимушеним навчанням учнів-переселенців одночасно як в закладах загальної середньої освіти України так і за кордоном.

Законодавство України та ряду країн Європи передбачає обов’язкове навчання в місцевих закладах загальної середньої освіти для всіх дітей незалежно від їх статусу. Так, згідно вікових категорій в Україні (від 6 до 18), Республіці Польща (від 7 до 18 років), Чехії та Німеччині (від 6 до 15 років), Словаччині, Італії, Іспанії та Франції (від 6 до 16 років), тому українські здобувачі освіти, знаходячись за кордоном мають обов’язки передбачені місцевим законодавством. В кожній із європейських країн діють спеціальні програми та проекти підтримки, що допомагають українським дітям адаптуватися до нових умов, мовного середовища та передбачають індивідуальний підхід до навчання шляхом створення спеціалізованих шкіл або окремих класів. Наприклад у Франції діє мережа “URE2A”, що забезпечує навчання дітей-переселенців французькій мові та їх адаптацію способом створення спеціальних класів. Нормативно-правове забезпечення України у сфері загальної середньої освіти також передбачає індивідуальні освітні траєкторії для кожного учня, що стало ефективним інструментом в контексті оцінювання навчальних досягнень в кінці 2021 – 2022 навчального року. Наприклад, згідно Закону України “Про повну загальну середню освіту” річне оцінювання могло здійснюватися на основі попередніх досягнень, що вирішило проблему учнів, які знаходились за кордоном і не могли відвідувати дистанційні уроки або виконати освітню складову у повному обсязі. Також, учням категорії внутрішньо-переміщених осіб з тимчасово окупованих територій або зони активних бойових дій, які втратили або не мали можливості надати документи для зарахування в інший заклад загальної середньої освіти їх навчальні досягнення облікували в окремих журналах та за результатами надавали довідку, що містить інформацію про результати оцінювання та опис матеріалу, яким оволодів учень.

Реформа загальної середньої освіти розрахована на довгостроковий період адже нові стандарти мають бути введені до 2027 року. Ефективність реформи визнана як вітчизняними дослідниками так і учасниками освітнього процесу, адже в кризових умовах на прикладі пандемії Covid-19 впровадження діджиталізації освіти сприяло її доступності для всіх учнів. Під час воєнного стану спостерігається тенденція на вдосконалення діджиталізації. Та не вирішена на державному рівні проблема